مەحموود موشەرف ئازاد تهرانی

وتووێژێکی لەگەڵ فروغ فرخزاد

ئێستا تەمەنم بووەتە ٣٠ ساڵ و سی ساڵی بۆ ژن تەمەنی کەماڵە. بەهەرحاڵ جۆرێک لە کەماڵ، بەڵام نێوەرۆکی شیعری من نەبووەتە سی ساڵ، بەڵکو جەحێڵترە

لەم گفتوگۆیەدا کە نێزیک بە (٤٠) و شتێک ساڵ لەمەوبەر ئەنجام دراوە، ژنە شاعیری فارس زمان (فروغ فرخزاد) قسە لە ئەزموون و شیعریەتی خۆی دەکات و تیشک دەخاتە سەر ئەو گرێ و گۆڵانەی کە لە شیعری فارسیدا هەیە، دواجار ئەو کاریگەریانەش ناشارێتەوە کە لە نیما و شاملووە لەسەری ئەبینرێت و ئەو دیدێکی جیاوازی هەیە و لە

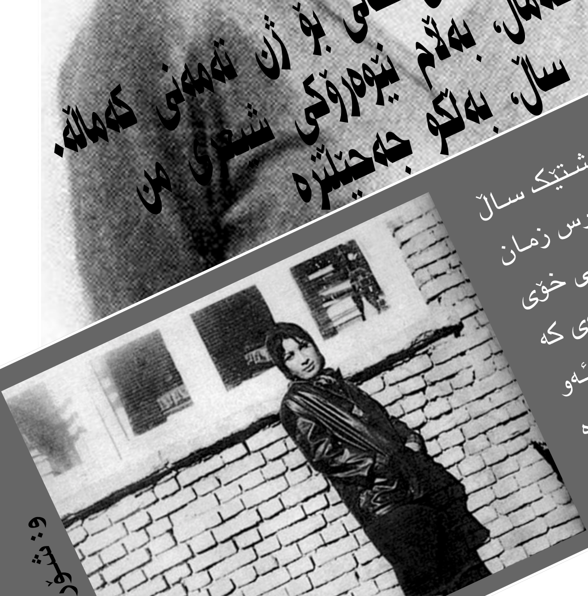

و: شۆڕش غەفووری

من هەمیشە زیاتر باوەڕم بە دواهەمین شعرم هەیە تا شیعرەکانی پێشتر

*** با له (نیما)وه دهست پێبکهین، به بڕوای من یهکهمین و باشترین پرسیار بۆ ئێمه، ههمووکات ئهوهیه که چۆنچۆنی لهگهڵ (نیما)دا کۆنتاکتمان ههبێت؟**

-: من زۆر درهنگ (نیما)م ناسی و ڕهنگه به واتایهکی دیکه زۆر له کاتی خۆیدا ناسیم، واته دوای گشت ئهزموون و قهڵهقییهکان و تێپهڕاندنی قۆناغێک له سهرلێشێواوی و له ههمان کاتیشدا گهڕان. لهگهڵ شاعیرهکانی دوای نیما زۆر زووتر ئاشنا بووم، بۆ نموونه لهگهڵ (شاملوو) و (ئهخوان) و نازانم ... له چوارده ساڵی (مههدی حهمیدی) و له بیست ساڵی (نادرپوور) و (سایه) و (مشیری) شاعیره ئیدهئالهکانی من بوون. ههر لهم سهردهمه بوو که (لاهوتی) و (گلچین گیلانی)یشم دۆزییهوه و ئهم دۆزینهوهیه، سهرنجیان بۆ لای جیاوازییهک ڕاکێشام، ڕوو له مهسهله و پرسێکی نوێ که دواتر (شاملوو) له زهینمدا فۆرمولهی کردن و زۆر دواتریش (نیما) که بڕوا و مهیلی بهلانیکهمهوه بی ئهملاو ئهولای منی لهمهڕ شیعر (پێک هێنا) و جۆرێک له یهقین و ڕههای پی بهخشی. (نیما) بۆ من سهرهتایهک بوو، دهزانن (نیما) شاعیرێک بوو که بۆ یهکهمینجار له نێو شیعرهکانیدا فهزایهکی فکریم بینی، جۆرێک له کهماڵی ئینسانیم بینی، ههروهکو (حافظ). منی خوێنهر ههستم دهکرد لهگهڵ مرۆڤێکدا ڕووبهڕووم، نهک مشتی ههست و ئیحساسی کرچ و کاڵ و ساده و قسه ههڵهق و بهڵهقی ڕۆژانه. ئهو هۆکارهی که پرسهکانی چارهسهر و تاوتوی دهکردن، دید و تهنانهت ههستی باڵاتری ئهو بوو له فۆرمه ئاساییهکان و پێویستییه پچووکهکانیش. سادهییهکهی سهری سوڕماندبووم، به تایبهت کاتێک له پشت ئهم سادهییهوه له پڕێکدا لهگهڵ گشت ئاڵۆزی و پرسیاره تاریکهکانی ژیان ڕووبهڕووبوومهوه، ههروهک ئهستێرهیهک که به ئاسمانهوه سهرنجی مرۆڤێک ڕابکێشێت. له سادهیی ئهودا، سادهیی خۆم دۆزییهوه. با واز لهوه بهێنین، بهڵام زۆرترین کاریگهری که (نیما) له مندا جێی هێڵابێت، له ڕاستای زمان و فۆرمه شیعرییهکانییهوه بوو. من ناتوانم بڵێم چۆن و له چ بوارێکدا کهوتوومهته ژێر کاریگهری نیماوه، یا نچۆن نهکوتوومهته ژێر کاریگهرییهوه. وردبوونهوه لهم ڕووه، کاری خهڵکانی دیکهیه، بهڵام دهتوانم بێژم که بهدڵنیاییهوه له ڕووی فۆرمه شیعری و زمانهوانییهکانهوه، له دهستکهوتهکانی ئهوهوهیه که من ئێستا سوود وهردهگرم، بهڵام له ڕهههندێکی دیکهوه، واته ههبوونی فهزایهکی هزری تایبهت و له ڕاستیدا ئهو شتهی که گیانی شیعره، دهتوانم دانی پێدا بنێم که لهوهوه فێر بووم که چۆن تهماشا بکهم. واته ئهو پانتایی تێڕوانینێکی بۆ من وێنا کرد. دهمهوێت ئهم پانتاییهم ههبێت، نیما ئاستێکی به من بهخشی که ئاستێکی ئینسانی بوو، من دهمهوێت بگهمه ئهم

ئاستە. ڕەگ و ڕیشە، تەنها یەک شتە و ئەو شتەی کە لێوەی سەوز و دەڕۆیت جیاوازە، هەروەک مرۆڤەکان جیاوازن. من لەبەر تایبەتمەندییە ڕۆحی و ئەخلاقییەکانی خۆم و بۆ نموونە تایبەتمەندی ژنبوونم، بە شێوەیەکی سروشتی مەسەلەکان بە جۆرێکی دیکە دەبینم. دەمەوێت تێڕوانینی ئەوم واتە نیمام هەبێت، بەڵام لە پەنجەرەی خۆمەوە دانیشم و وەهاش بیر دەکەمەوە کە جیاوازی هەر لێرەدا دروست دەبێت. من هیچ کات لاساییکەرەوە نەبووم، بەهەرحاڵ (نیما) بۆ من قۆناغێک بوو لە ژیانی شیعری، ئەگەر شیعری من گۆڕاوە، گۆڕان کە نا...، واتە شتێک بووە کە لەو شوێنەوە نوێ دەبێتەوە، دەست پی دەکرێ. بێگومان هەر لەم قۆناغە و لەم ئاشنایەتییەوەیە، نیما چاوەکانی منی کردەوە و گوتی ببینە، بەڵام من خۆم فێری بینین بووم، بەڵام بەر لە (نیما)، ئەوە (شاملوو) بوو، شاملوو زۆر گرینگ بوو...

*** وا بیر دەکەمەوە کە شامیلو بۆ نەسلی ئێمە، نەسلی شاعیرانی دوایی و شیعردۆست کە دە ساڵ دواتر سەری بەرز کردەوە و قسەیەکی کرد، ئەڵقەی نێوان (نیما) و نەسلی نوێ بوو. ئەگەر بمانەوێت لە ڕووی ڕەخنەوە شوێنێک بۆ (شاملوو) بدۆزینەوە ـ لەوەوە کە لەم پەیوەستبوون و بوونی پەیوەندییە بەهایەک لەئارادایە، یان نا، قسەیەک ناکەین. یەکەمجار شاملوومان دەخوێندەوە، دوایی نیما. ڕەنگە شیعری (شاملوو) جۆرە گشتییەتێک یا بۆ نموونە (نزیکی)ییەکی هەبوو و هەڵبەت ئەمەش نیشانەی کەماڵی شاملوو نییە لەچاو نیمادا. من وەها بیر دەکەمەوە کە کاریگەری ئێوە لە شیعری نیما، ناڕاستەوخۆ و بێ سەرنجدان بێت. من یەکێک لە کاریگەرییەکانی ئێوە لە نیماوە، لەوەوە دەزانم کە دوای قۆناغێک، شیعری ئێمە لە جۆرێک قەبێحی و خراپی ئەدیبانەوە بەرەو دەروونێکی ڕووخاو پەلکێش کرا. ئێوە وشەی توند و ڕەقتان بەکاردەبرد، وشەگەلێک کە نیماش بەکاری دەبرد (کە زمانی ڕۆژگاری ئەو بوو) و هەندێکجاریش زۆر سەرکەوتوو بوو، شیعرە باشەکانی نیماش، بەڵگەی ئێمەیە. ئێوەش لە شیعرە باشەکانی خۆتاندا کە ڕەنگە (مەولەوی)یانەش بن، ئاگادارن لەم کاریگەرییە؟**

-: من نا، واتە تا ئاستێک کە پەیوەندی بە توانای دروستکردنەوەی خۆم هەیە، نا. من کە گەیشتوومەتە ئێرە ـ کە شوێنێکیش نییە ـ وەها بیر دەکەمەوە کە ئەزموونەکانی ژیانی خۆم هۆکاری سەرەکی بوون. ئەمەش بەراستی بەوپەڕی دڵەوە دەیڵێم، هیچکات نەبووە کە من ئارەزووی ئەوە بکەم شیعرێک وەک شیعرێکی نیما بنووسم، کەواتە خۆم چیم؟

نا نیما کامڵ بوو و من ستایشی کامڵییەکەشی دەکەم، ستایشی ئەو مرۆڤە دەکەم کە لە شیعری ئەودا هەبوو. من دەمەوێت ئەو مرۆڤە لە دنیای خۆشمدا دروست بکەم. ***من لەو***

کەسانە نیم کە دەبینم سەری کەسێک بەر بەرد دەکەوێت و دەشکێت، ئیتر نابێت منیش بچم بە لای بەرددا ... نا، تا سەری خۆم نەشکێت لە واتای بەرد تێناگەم. دەمەوێت بڵێم کە تەنانەت دوای خوێندنەوەی نیما، شیعری خراپم زۆر گوتووە. بۆیەشە پێویستم بە گەشەکردن بوو لە خۆمدا و ئەم گەشەیەش کاتی دەویست و دەشیهەوێت. بە حەبی ڤیتامین یەکسەر باڵا ناکەیت، باڵاکردن ڕووکاریانەیە، خۆ ئێسکەکان لەخۆیانەوە گەورە و پتەو نابن، بەهەرحاڵ کاتێ کە شیعرم دەهۆنییەوە، هەر بەم جۆرە غەریزەیەک لەمندا لێوڕێژ بوو. ڕۆژێک لە سەناو، لە نێو خواردنگە، لە پشت مەکینەی جلدوورین، بە کورتی بەردەوام دەمگوت، زۆر تووڕە بووم و بەردەوام دیوان لەسەر دیوان دەمخوێندنەوە وباڵم دەگرت، دەفڕیم، بەهەرحاڵ کەمێک توانایی ئەوەشم تێدابوو. بە ناچاری دەبوایە جۆرێک وەپاشم خستبا. نازانم ئەمانە شیعربوون یا نا. تەنها ئەوە دەزانم کە ئەوکات زۆر (من) هەبوون، دڵڕفێنانە بوون و دەزانم کە زۆریش ئاسان بوون. من هێشتا دروست نەببووم، زمان و فۆرم و دنیای فکری خۆم نەدۆزیبووەوە. لە نێو ژینگەیەکی بچووک و تەسکدا بووم کە ناوی دەنێین ژیانی بنەماڵەیی یا خانەوادەیی، بەڵام دوایی یەکسەر خاڵی بوومەوە لەو قسانە. ژینگەکەم گۆڕی، واتە بە ناچاری و بە سروشتی گۆڕا. لە ڕاستیدا (دیوار) و (عصیان) بە نائومێدانە، دەست وپێ کووتانە لەنێو دوو قۆناغی ژیاندا. دواهەمین هەناسەکانی بەر لە جۆرێک ڕزگاربوونە. مرۆڤ دەگاتە قۆناغی تێهزرین، لە جحێڵایەتیدا ئیحساسەکان ڕیشەی سست و لاوازیان هەیە، تەنها ڕکێشکردنیان بەهێزە، ئەگەر دواتر بە هۆی ئاوەزەوە ڕێبەری نەکرێن و یا دەرەنجامی تێهزرین نەبن، وشک دەبن و تەواو دەبن. من سەیری دنیای دەوروبەرو ئامرازو کەسەکانی دەوروبەر و هێڵی سەرەکی ئەو دنیایەم کرد، کەشفم کرد و کاتێک ویستم قسەی لەگەڵ بکەم، سەیرم کرد کە پێویستم بە وشە هەیە، وشەی نوێ کە تایبەت بن بەو دنیایە. ئەگەر ترسیبام دەمردم، بەڵام نەترسام، وشەکانم هێنانە گۆڕێ. بە من چی ئەگەر هێشتاکە ئەو وشانە نەببوونە وشەی شاعیرانە، خۆ گیانیان هەبوو. دەیکەینە شاعیرانە. کاتێک وشەکان چوونە نێو شیعرەوە، لە ئەنجامدا پێویستیان بە گۆڕان و دەستکاری لە کێشەکانیاندا هەیە. ئەگەر ئەم پێویستییە سروشتییانە نەهاتبانە پێشەوە، کاریگەری نیما نەیدەتوانی کارێک بکات. ئەو ڕینوێنیکەری من بوو، بەڵام من سازێنەری خۆم بووم، من هەموو دەم پاڵپشتی ئەزموونەکانم بوومە، دەبوایە سەرەتا ئەوە کەشف بکەم کە چۆن نیما گەیشتە ئەو زمان و فۆرمە. هیچ سوودێکی نەبوو، ئەوکاتە دەبوومە لاساییکەرەوەیەکی بی ویژدانانە، دەبوایە

ئەو ڕێگایە ببڕم، واتە ژیانم کردبایە.

کاتێک کە دەڵێم (دەبوایە)، ئەم دەبوایە شرۆڤەکەر و واتابەخشی جۆرێک لە سەرسەختی و توانایی غەریزی و سروشتی نێو منە. جگە لە نیما زۆرێک منیان جادوو کرد، بۆ نموونە (شاملو). ئەو لە ڕووی مەیل و خواستە شیعری و ئیحساساییەکانەوە، نزیکترین شاعیرە لە من. کاتێک کە (شعری زندگی است ـ شیعرێک ژیانە)م خوێندەوە، سەرنجمدا کە بوار و توانایی زمانی فارسی زۆر زۆرە. ئەم تایبەتمەندییەم لەزمانی فارسیدا کەشف کرد کە دەتوانرێت بە سادەیی قسە بکرێت. تەنانەت سادەتر لە (شیعرێک ژیانە)، واتە هەر بەو سادەییەی کە خەریکی قسەکردنم لەگەڵ جەنابتدا، بەڵام دۆزینەوە بە تەنها بەس نییە.

زمانی فارسی میلۆدی خۆی هەیە و هەر ئەم میلۆدییەشە کە کێشی شیعری فارسی بەرهەم دێنێت و بەڕێوەی دەبات.

زۆر باشە، ئەوە کەشفم کرد و دۆزیمەوە، ئەی دوایی چی؟ تەنانەت لاساییکردنەوە ئەزموونی گەرەکە. دەبوایە بە ڕێڕەوێکی سروشتی و لە دەروونی خۆمەوە و لە بەرانبەر خواستی پێویستییە هەستی و هزرییەکانی خۆمەوە بەرەو لای ئەم زمانە چووبام و ئەم زمانە خۆبەخۆ لەمندا دروست بوایە. لە ئەوانی دیکەدا دروست ببوو. ئێستا کەمێک بەم شێوەیەی لێهاتووە، مەگەر وا نییە؟ من وای دەبینم کە لەو بوارەدا بە ئامانجەوە چوومەتە پێشێ. زۆر کاغەزم ڕەش کردنەوە، ئێستاکە کارم گەیشتووەتە شوێنێک کە کاغەزی بۆر دەکرم، چونکە هەرزانترێکە.

بەختەوەرییەکانی من ئەوەیە کە نە زۆر ڕۆیشتوومەتە نێو ئەدەبیاتی کلاسیکی وڵاتی خۆمان و نە زۆریش ڕاکێشراومەتە نێو ئەدەبیاتی ڕۆژئاوایی

* باش بوو کە قسە گەیشتە شیعری دیالۆگ و شیعری گفتوگۆ. ئەگەری ئەوە هەیە کە ئێوە کاریگەریتان لە کاری شاملووە لەسەر بێت، بەڵام خودی شاملووش ئەم کاریگەرییەی وەرگرتووە و گواستوویەتییەوە، بە تایبەت ئەم خاڵە کە نیما بەدەر لە کاری سەربەخۆ و سەرکەوتووی خۆی، بۆ نموونە (ماخ لولا)، لە گشت بوارەکانی دیکەشدا

هەوڵی داوە و ڕێگایەکی کردۆتەوە، دواجار هەر شاعیرێک بە شیعرێکی سروشتی شێوەی بەیانکردنی تایبەتی خۆی هەڵبژارد کە ئەگەریش وەها نەبێت و بەو شێوەیە نەکات، لە لاساییکەرەوەیەک زێتر نییە. لە شوێنێکدا دەبینین کە شاملوو لە نیما جیابووەوە، من وا بیر دەکەمەوە لە شیعری "مطعنامە" کە مانیفێستی شاعیرەکەشە، ئەگەرچی گوتەی شیعری نیما لە شیعریدا هەیە.

با بگەڕێینەوە بۆ قسەکانمان. بە بڕوای من، هەوەڵین سەرنجی دلۆڤانی و ساغڵەم لە شیعری دیالۆگدا کە بوارێکی بەهێز و دەوڵەمەندە لە زمانی ئێمەدا لە لایەن ئێوەوەیە، لە کۆندا دەیانویست بە مشتومڕ و گوتم و گوتی ڕێگایەک بدۆزنەوە کە دووبارە عەیب و هۆکارە زمانییە نادیالۆگییەکانی تێدابوو، تا پەروین ئیعتصامی کە زۆرێک پشتیان بە دیالۆگەکانی دەبەست، بەڵام توانای هەستی و شیعری پەروین هەمووکات لەم جۆرە شیعرەدا نەبوو، بەڵکو لە شیعرە هۆکاری منداڵانە و ئارەزووداریەکانیدا بوو کە جاری وا تەواو زمانێکی سروشتی هەبوو. لە ڕووی تەکنیکەوە دەمەوێت بڵێم کە یەکەمین هەوڵ لە شیعری گفتوگۆیی، شیعری زمانی ڕۆژگاری ئێمە، شیعری ئێوە بووە، هەڵبەت شێوەی بەیانکردنی دیکە لە گفتوگۆ هەیە. ئەم جۆرە ڕاڤەیەی ئێوە بۆ نموونە لە (شیعرێک کە ژیانە) سەرکەوتووترە. ئەم هەوڵە گەیشتووەتە شوێنێک کە مەسەلەیەکی نوی لە کێشی شیعری ئەمڕۆ گەلاڵە کردووە، چونکە خودی زمان، موسیقی هەیە. بە شێوەیەکی سروشتی سەرەڕای ئەوە، پراکتیکی ئەم موسیقییە لەگەڵ موسیقی شیعری کە بۆ نموونە لە زمانی فارسی بریتییە لە ڕێکخستنی تایبەت لە خراپەگۆییە درێژ و کورتەکان، هەوڵێکە دروست و ئێوە لەم بوارانەدا چەندین کارتان کردووە. دەمەوێت بپرسم کە ئێوە چ پێشینەیەکی کلاسیکیتان لەم بوارەدا بینیوە؟

-: نا کلاسیک نا، ڕەنگە هەبێت، بەڵام من نایناسم.

*** کاتێک کە لەم بواردەدا دەستتان پێکرد، ڕووتان لە ئەدەبیاتی ڕۆژئاوا نەبوو؟**

-: نا، من سەرنجی نێوەرۆکیانم دەدا، سروشتییە، بەڵام کێش نا، چونکە جیاوازە. *زمانی فارسی میلۆدی خۆی هەیە و هەر ئەم میلۆدییەشە کە کێشی شیعری فارسی بەرهەم دێنێت و بەڕێوەی دەبات.*

*** دوای هەموو ئەو هەوڵ و ڕێگایانەی کە پیایاندا ڕۆیشتوویت، گەیشتوویەتە چ شوێن و بوارێک؟**

-: دەزانن کە من مرۆڤێکی سادەم، بە تایبەت کاتێک کە دەمەوێت قسە بکەم زەرووریەتی ئەم مەسەلەیە زیاتر هەست پێدەکەم. *هیچ کاتێک کێشەکانی عەرووزم نەخوێندووە*، بەڵکو لەو شیعرانەی کە دەمنووسین دەدۆزییەوە، کەواتە بۆ من حوکم و فەرمانی نەبوون، ڕێگاگەلێک بوون کە کەسانی دیکە پێیدا ڕۆیشتوون. یەکی لە *بەختەوەرییەکانی من ئەوەیە کە نە زۆر ڕۆیشتوومەتە نێو ئەدەبیاتی کلاسیکی وڵاتی خۆمان و نە زۆریش ڕاکێشراومەتە نێو ئەدەبیاتی ڕۆژئاوایی*. من بە دوای شتێکەوەم لە دەروونی خۆمدا و لە دنیای دەوروبەری خۆمەوەم. لەسەردەمێکی دیارکراودا، لە ڕووی ژیانی کۆمەڵایەتی و هزری و ئاواز ومیلۆدییەوە، ئەم ژیانە تایبەتمەندی خۆی هەیە. نهێنی کارەکە لەوەدایە کە درک بەم تایبەتمەندییانە بکەین و بمانەوێت ئەم تایبەتمەندییانە بخەینە نێو شیعرەوە. بۆ من وشەکان زۆر گرنگن، هەر وشەیەک ڕوحێکی تایبەتی خۆیان هەیە، بە هەمان شێوەش کەرەستەکانی من هەروەک گوتم زۆر لە ڕابردووی شیعری وشەکانی و کەرەستەکان نییە. بەمن چی کە تاوەکو ئێستا هیچ شاعیرێکی فارسی زمان بۆ نموونە وشەی تەقینەوەی لە شیعرەکەیدا بەکارنەهێناوە. من لە بەیانییەوە تا ئێوارە کە سەیری دەوروبەر دەکەم، دەبینم کە شتێک خەریکە دەتەقێتەوە. کاتێکیش کە دەمەوێت شیعر بڵێم، ئیتر خۆ ناتوانم خیانەت بەخۆم بکەم. ئەگەر ڕوانین، ڕوانینی ئەورۆیی بێت، زمانیش وشەکانی خۆی دەدۆزێتەوە و ڕێککەوتن و هاوئاهەنگی لەم وشانەدا کاتێک زمان پێکهات و بووە یەک دەست و ڕێکخراو، کێشی خۆی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت و دەستاودەست دەکات لە نێو کێشەکانی دیکەدا. من ڕستەکە بە سادەترین شێوە کە لە مێشکمدا دروست دەبێت، دەخەمە سەر کاغەز و وەکو پەتێک کە بەنێو ئەم وشانەدا تێپەڕیوە، بی ئەوەیکە ببینرێت تەنها دەیانپارێزێت و ناهێڵێت بکەون. ئەگەر وشەی تەقینەوە لە کێشەکەدا ناگونجێت و بۆ نموونە دەبێتە هۆی دروستبوونی جەڵتە، زۆر باشە. ئەم جەڵتەیە وەکو گرێیەکە لە نێو ئەم پەتەدا و دەکرێت بە گرێی دیکە ئەسڵی گرێیەکە بخەینە نێو کێشی شیعرەکەوە و لە کۆێ گرێیەکانی میلۆدییەک و هاوێنایيەک درووست بکرێت مەگەر یما ئەم کارەی نەکردووە؟ بە *بڕوای من ئیتر ئێستا سەردەمی بە قوربانیکردنی واتا لە بەر ڕێز و ئیحترامی کێش تێپەڕیوە*. دەبێت کێش هەبێت، من بڕوام بەمە هەیە لە شیعری فارسیدا کۆمەڵێک کێش هەن کە توندی و پیاکێشانی کەمتریان هەیەو لە ئاوازی گفتوگۆوە نێزیکترن. دەتوانرێت ئیشیان لەسەر بکرێت و بەرفراوانتر بکرێن، دەبێت بەرێوەبەری کێش بێت، بە پێچەوانەی ڕابردووەوە، زمانی هەستێ، زمانی غەریزیی وشەکان و میلۆدێ. ناتوانم لەم بارەوە پرسەکان فۆرمۆلە و

شرۆڤە بکەم، چونکە مەسەلەی کێش مەسەلەیەکی ماتماتیکی و لۆژیکی نییە، هەرچەندە دەشڵێن هەیە - هەمیشە دەبێت گوێکانم قەبووڵی ئەوە بکەن کە کاتێک کە دەپرسم لە پانتایی زمان و کێش گەیشتوومەتە چ بوارگەلێک، تەنها دەتوانم بڵێم بە دلۆڤانی و سادەیی ناتوانرێت ئەم کێشەیە بە فۆرمە هەندەسییەکان بهێنە بەرچاو. دەبێت ڕاستەقینەترین و جێگای لەمسترین وشەکان هەڵبژێرین، تەنانەت ئەگەریش شاعیرانە نەبن دەبێت چوارچێوە و قاڵبەکە بخەینە نێو ئەم وشانەوە، نەوەک بە پێچەوانەوە. دەبێت زیادییەکانی کێش لابەرین و فڕێیان بدەین. ئەگەریش خراپ بوو نابێت، ئەگەر هەستی ئێوە وشەکانتان ڕوونیەتی خۆیان هەبێت، یەکسەر ئەم خراپی پەیماننامەییە تێدێنێتەوە، هەر لەم خراپیانەوەیە کە دەشێت شتگەلی نوێ بەرهەم بهێنرێت.

کاتێک کە گوێ، توانایی وەرگرتنی سنووردار نەبێت، ئەم میلۆدییە نوێیانە دەدۆزینەوە، ئەم هەموو قسەیەم کرد، هێشتاکەش کلیلەکە نەدۆزراوەتەوە. کێشەکە لێرەدایە کە ئەم دوو مەسەلە واتە (زمان) و (کێش) لە یەکتری جیا نین. لەگەڵ یەکتری دێن و کلیلەکەیان لەگەڵ خۆیاندایە. من دەتوانم چەندین نموونە بۆ ئێوە بهێنمەوە لەو کارانەی کە لەم بوارەدا کراون، واتە لە ناسراوەکان دەهێنمەوە. بۆ نموونە سەیری شیعری (ای وای مادرم - ئەی وای دایکم)ی شەهریار بکەن، کاتێک شاعیرێکی غەزەلبێژی وەک شەهریار لەگەڵ مەسەلەیەکدا ڕووبەڕوو دەبێتەوە کە ئیتر ناتوانیت لە بەرانبەریدا نادلۆڤان بێت بە شێوەیەک دەبێت کە ناکرێت ئەو چاوەڕوانییەمان لە شەهریار هەبێت. ئەم شیعرە دەرئەنجامی چرکەساتی سەرنجێکی دڵڕەقانە و ڕاحەتە بۆ ڕاستییەکانی ژیانی ئەوڕۆیی، بە فۆرمی تایبەتی ئەوڕۆیی خۆیەوە. من دەمەوێت ئەوە بڵێم کە تەواوی پێویستی و ئامرازەکان لە ئەنجامی ئەم سەرنجەوە خۆبوخۆ بەرهەڤ دەبن.

*** مەسەلەکە ئەمەیە کاتێک قسە لە تەکنیکی شیعری ئێوە دەکەین ئەگەر کەسێک لە دەرەوەی خۆت (شیعری گوتن) بڵێت، ڕەنگە بۆ نموونە لە هەڵبژاردنی ئەلفاز و وشەکان، پرسیار لە ئاگایی ئەو بکات کە بە گومانی من پرسیار پەرتی یا پەرتبوونی پرسیارە و وەڵامەکەشی پەرتە. ئەم خاڵە (ئلیەت) ڕوونی کردۆتەوە کە شاعیر پێشتر تاقیکردنەوەکانی دەکات و ئاشنای وشەکان دەبێت و چێژێکی سروشتی وەدەست دێنێت و جۆرێک لە (گوتن) دەبێتە پاشای زمانێ. شاعیر هەمیشە تا ئەو شوێنەی کە دەبێتە شاعیر - بۆ نموونە فروغ فرخزاد یا کەسێکی دیکە یا هەرکەسێک کە ئێوە پێی ڕازین، ئیتر گەرەکیەتی شیعر بڵێت نەک ئەوەیکە هەوڵی شیعرگوتن بدات، پەرت و لابەلا دەڕوات، یاری**

ناتۆرالیستییانه و سورپالیستییانه دەردێنێت ـ پێویسته هەوڵی جدی دابێت بۆ پەرەپێدانی زەین، دۆزینەوەی ئەلفازەکان و دروستکردنی ڕێکخستن و ڕستەکان و گۆڕانە زەینییە تایبەتییەکان. تا ئێرە بە گومانی من شاعیر نییە، منداڵێکە و خەت خەتێن. لێرەوە بە شێوەیەکی گشتی تەرح دێتە گۆڕێ. دابەشکردن و جیاکردنەوەی لە ڕەخنەدا، گشت مەسەلەکان ڕوون ناکاتەوە: شاملوو چەندین هەوڵی دا. نزیکەی چەندین ساڵ، بیست و چوار، بیست و پێنج دەفتەری شیعری هێنا (میلۆدییە لەبیرکراوەکان) کە لە بەراورد بە شیعری نیما لەوکاتەدا تەنانەت ساڵانەکانی پێشتریش، زۆر منداڵانە بوون، کەواتە ئەم غەریزەبوونە قەبووڵ دەکەین. من هەمان ئەو نموونەی کە ئێوە لە شەهریار واتە (ئەی وای دایکم)تان هێنایەوە لە ڕووی فۆرمەوە لێی ورد دەبمەوە، شەهریار لە شیعرەکانی زمانی دایکی خۆی زۆر سادەتر و بە تواناتر شیعر دەڵێت. پارچەکانی (حەیدەر بابا، یە سەلام) شیعرێک کە لە زمانی تورکیدا بێ نموونەیە. بە بڕوای ئەهلی زمان و ڕەنگە (ئەفسانە) تێدا بێ کاریگەر نەبێت و بە بڕوای تورکزمانەکان تەنانەت زمانێکی دەوڵەمەندتری لەو هەبێت، لەبەر ئەوەیکە دوای ئەفسانە و دوای ئەزموونەکانی نیمایە، بەڵام ئێوە هەر لە (ئەی وای دایکم) تەنها سادەیی دەبینن. فۆرم لەم شیعرەدا بوونی نییە. فۆرمی هۆشیارانە خۆخەریککردن لە فۆرمدا بەهێزبوونی خودی شیعرەکە، پێکهاتە و کەمپۆزسیۆنی شیعرێ، ڕەنگە سادەیی قسەکان مرۆڤ سەرسام بکات، بەڵام بۆ کەسانی شارەزا، ئەم لاوازییانە بەرچاون. ئەم مەسەلەیەی کەمپۆزسیۆنە ـ لە شیعری ئێوەدا حەل بووە، واتە لەفز، کەلام، کێش و هزر بۆ ئەو ئاراستەیەی کە شاعیر ویستوویەتی یا دەیهەوێت، هیدایەت کراوە: هەمان ئەو هۆشیاری و چاودێریەی (ئلیەت) وتوویەتی پێشەکییە نەک دواتر ـ مەبەستی کۆتاییم ئەوەیە کە ئەم (هەڵبژاردن)ە هەمیشە لە شیعردا هەیە و دەشبێت هەبێت ـ هەڵبژاردن کاری هونەرمەندە، بەڵام دواجار لە کاتی گوتندا نائیردایيە؟

-: لەم جۆرە شیعرە لەو بڕوایەدا نیم کە شیعرێکی ناسەرکەوتوو بێت، هەڵبەت کامڵ و تەواو نییە، ڕەنگە هۆکارەکەی ئاڵوودەبوونی زۆر توند بێت بەو چوارچێوە و قاڵبە زۆر هەژمارکراوانەی ڕابردوو، بەڵام لە غەزەلدا، لە چرکەساتێک گەیشتە ئێرە. کارێکە کە وەک گوتمان ئەم کارە تەنها دڵڕەحمی و دلۆڤانی دەتوانێ ئەنجامی بدات، بەڵام لەمەڕ شیعری خۆمەوە ئەگەر ئێوە وەهابیر بکەنەوە مەسەلەی فۆرم لە شیعری مندا بووە و یا جۆرە ڕێکخستن و هاوئاهەنگییەک لە ئەندامەکانی شیعری مندا پێکهاتووە، هەر بەو شێوەیەی کەوتتان بیر دەکەمەوە دەرەنجامی جۆرێک لە گەیشتن بێت بە ئاستی هەڵبژاردن ـ

هەڵبـژاردن بە شـێوەیەكی گـشـتی نەک لە چركەسـاتی ئەفـران - دەبێت لە پۆلی یەكـەمـەوە دەست پێبكەین تابگەینە پۆلی دوازدە و دیپلۆم وەرگـرین. من نازانم لە كامـە پۆلدام، بەڵام دەزانم كە ئیتر ئێستاكە هەمووشتێ خۆبەخۆ بەرهەم دێت و ئەم خۆبەخۆ دروستبوونە دەرەنجامی گەیشتنە (خود)ە. نەڤ زەوق و فیكر و هەست و وەرگرتنەكانن كە نهێنیانە، بەڵام لێبڕاوانە، ئاراستە و ڕێنوێنیم دەكەن. شیعریش هەروەک مرۆڤ دەبێت سەرەتا باڵغ بێت، دوایی هەر كارێک كە دەیهەوێت بیكات با بیكات. دوای ئەم قۆناغەیە كە ئیتر شیعر مافی ئەوەی هەیە بگۆترێت، بەڵام دەبێت هەر چۆنێک بووە ئەم قۆناغە ببڕێت. هەموومان تێمان پەڕاندووە دیارە وەها بیر دەكەینەوە تێمان پەڕاندووە، ڕەنگیشە لە خۆڕا بڕوا بە خۆمان دەكەین، بە هەرحاڵ دەبێت بگەینە كەماڵێک لە ژیانی ئاسایی و ڕۆژانەشدا.

*** ئەوە درووستە كە مرۆڤ هەوڵ دەدات تا بگاتە كەماڵێک و كاتێكیش گەیشتە كەماڵێک یا باشتـرە بڵـێین كە بیری لە كەماڵێک كردەوە هەمـوو ئەم پرسـیارانە لای خاڵی دەبنەوە. دواجار مەسەلەی كەماڵئەندێشی لە كاری شیعریدا (كە لەمپەر و نارازیكەرە) زۆر دژوارە و شـیاوی لێوردبوونەوە و هەڵسـەنگاندن: ئەوەیكە دەیوانی (تولدی دیگر - لەدایكبوونێكی دیكە) بەرهەم دێنێت كە شیعرێكی بەهادارە، لەچاو ئەو كارانەی كە كراوە و لە ڕوویەكەوە درێژەدەری ئەو كـارانەیكـە نیـمـا كـردوویەتی و جـێگای سـوپاسن. هەر لەبەر ئەم كەماڵئەندێشیەیە كە چاوەڕوانی ئاگاییم لە ئێوەوە هەیە و دەپرسم خۆتان لەم چركەساتەی زەمەندا و لەم قۆناغە شیعریەی كە تێیكەوتوون و بەو هەموو هەوڵەی كە داوتانە و ئەو ئاگاییەی كە لەمەڕ عەیب و هونەری كاری خۆتان هەیە، لە دڵەوە ڕەخنەیەک لە كارەكەتان بگرن و لەم دەفتـەرە كـە پێشـانتـان داوە، لە چ شـوێنێكی ڕازین و لە كـوێیدا بواری پێشكەوتننتان هەیە؟**

-: ئەمە پرسیارێكی سەرنجڕاكێشە. دەزانن عەیبی *كاری من لەوەدایە كە هێشتاش هەموو ئەو شتانەی كە دەخوازم بیانڵێم، ناتوانم بانێڵێم.* من تەمبەڵم، هەموودەم لە لایەنە نەرێنییەكانی وجوودم ڕادەكەم و خۆم دەسپێرمە ڕەهەندە نەرێتییەكانی - بۆ نموونە ئەوە كە لەبری ڕەخنەی ئەدەبێ، خەریكی ڕەخنەی ئەخلاقیم - لێگەڕێ...

بەهەرحاڵ ئەم حاڵەتانە ناتوانن بێ كاریگەر بن لە شیعرێكی مرۆڤدا. كاتێک سەیری كتێبی (تولدی دیگر) دەكەم، داخدارم. بەرهەمی چوار ساڵ ژیان زۆر كەمە. من تەرازووم نەگرتوەتە دەست و شیعرەكانم بكێشم، بەڵام چاوەڕوانی زیاترم لە خۆم هەبوو و هەمیشە هەشمە. شەوان كە دەمەهەوێت بخەوم، لە خۆم دەپرسم ئەورۆ چیت كردووە؟ دەمەهەوێت بڵێم

عـەیبی کاری من لێرەدایە کە دەیتوانی زۆر باشتر بێت و زۆر خێراتر گەشە بکات، بەڵام منی گـەمژە لەبری ئەوەیکە یارمەتیم دابێت، بە تەمبـەڵی و بەم لاو بەولاداچوون، بە شـانە بەرزکـردنەوە و نائومـێدییـە فـەیلەسـووفانە گـاڵتەجـاڕانییـەکان و ئـەو دڵسـەردیانـەی کـە بەرهەمی بیرتەسکی و چاوەڕوانی گەمژانەن لە ژیان، پێشم پێ گرتووە. ئەمەش کە نابێتە ڕەخنە، وەرن بچینە نێو وردەکارییەکانەوە و لە ڕاستیدا جۆرە ڕەخنەیەکی فەننی ئەنجام بدەین، هـەرچەندە کـە کاری من نییـە ئەو مـەسـەلانەی کە لە کـۆیدا سـەرکـەوتووم. نازانم ناشــمــهــەوێت بزانم، چونکە دەبێت تێــپــەڕم و شــیــعــریش بەردەوامــە و ناتوانێت لە چوارچێـوەیەکی جـواندا بمێنێتـەوە. هزری سـەرکـەوتن، مـرۆڤ فـریو دەدات. مـەغـروور و دەیوەستێنێت. من دەمەهەوێت ژیان بکەم و شتی نوێ فێر بم، بەڵام مەسەلەی دووەم، واتە لە کوێ خۆم بە سـەرکەوتوو دانایـنم. با نموونەیەکتـان بۆ بهێنمەوە. لـە کتێبی (تولدی دیگر) چەند شیعرێک هەیە کە نەدەبوایە چاپیان بکەم. من لەمەڕ کاری خۆمەوە دادوەرێکی زاڵمم. تەنـهـا هـەندێک شــیــعــر هـەن کـە نـازانم بۆچی ئەوەنـدەم خـۆش دەوێن، ڕەنگە لەبـەر هۆی پەیوەندی تایبـەتییـەوە بێت. بۆنموونە شیـعری (سـفر ـ سـەفەر) کە دەبوایە بیدڕێنم و فڕێی بدەم یا دەسپێکی شیعری (ان روزهـا ـ ئەو ڕۆژانە) کە چەند پارچەی هەوەڵی زۆر لاوازن و بەبڕوام ڕەوتێکی سروشـتیان نییە و لەگـەڵ پارچەکانی دواییدا ڕێک ناکـەون و شیـعری (افـتـاب مـیـشـود ـ دەبێتــە هەتاو) بە تەواوی پـەرت و بڵاوە، تەنـهـا مـۆسـیـقی هـەیە و ئیـحسـاسـاتییـە، هەروەک کچێکی چواردە ساڵە یا (غـەزەل). من کاتێک (١٣ یا١٤) ساڵە بووم، زۆرم غـەزەل دەنووسین و هـیـچکات چاپیـانم نەدەکرد. تەنـهـا سـەیری غـەزەلم دەکرد، سـەرەڕای ئەوەیکە حەزم لە حاڵەتی گشتی دەهات، بەخۆم دەڵێم:

"باشە خانم، بە کۆمپلێکتی غەزەلگوێی تۆشی گرتەوە".

وەها پێـدەچێت کە بوێری و توانایی کتێـبـەکە یـەکدەسـتـە، بەلانیکەمـەوە لە ڕیشـەیدا ـ هەندێکجـار کـە دەرەنجـامــەکـەیم لێک داوەتەوە و یا شــرۆڤـەم کــردووە، خـۆشم لە خـۆم نەهاتووە. بۆ نموونـە شـیـعری (در اب سـبزهای پایز ـ لە ئاوە سـەوزەکانی هاوین)دا چوار دێری کۆتایی زیادییـە. لەو کارانەیە کە (نادرپوور) دەیانکات و من دەخـاتە هەڵپـەکردنەوە. دواهـەمین بەشـی شیـعری (عەلی بچووکۆڵانە) لاوازە. هۆکارەکـەشی ئەوەبوو کە ئەم شیـعرە بە ناتەواوی مـایەوە و دواتر ویسـتم تەواوی بکەم ئیـتـر نەچوومـەوە نێـو ئەو چرکەسـات و حاڵەتەوە، بۆیەشـە کەمێک شیعرەکە ناتـەواوە. هـەروەها شیـعری (ای مرز پر گوهر ـ ئەی سنـووری پڕ گـەوهەر) کـە تووشـی ئەم چارەنووســە هـات و ئەوەبوو کـە زۆر لە دوو بـەشی

کۆتایی ڕازی نیم. کاتێک کەسێک ناوی خۆی ناوناوە شاعیر و دەیهەوێت ڕەخنە لە کارەکانی خۆی بگرێت، سروشتییەن لەوە باشتر نابێت. دەزانن من زیاتر سەرنجی نیوەرۆک دەدەم...

ئێستا تەمەنم بووەتە (٣٠) ساڵ و سی ساڵی بۆ ژن تەمەنی کەماڵە. بەهەرحاڵ جۆرێک لە کەماڵ، بەڵام نێوەرۆکی شیعری من نەبووەتە سی ساڵ، بەڵکو جەحێڵترە. ئەمەش گەورەترین عەیبە لە کتێبەکەی مندا. دەبێت بە هۆشیاری و شعوورەوە بژین. من تێکەڵ و پێکەڵ بووم. پەروەردەی هزریم لە ڕووی بنەمایەکی درووستەوە نەبوو. بەو شێوەیە بە تێکەڵاوی خوێندمەوە و پارچە پارچە ژیانم کردووە و دەرەنجامەکەشی ئەمەیە کە درەنگ وەئاگا هاتووم. ئەگەر بشێت ناوی ئەم پیتانە بنێن بێداری و وەئاگاهاتن ـ من هەمیشە زیاتر باوەڕم بە دواهەمین شعرم هەیە تا شیعرەکانی پێشتر. زەمەنی ئەم بڕوایەش زۆر کورتە. دواتر لێی زەدە و وەڕەس دەبم و هەموو شتێک بە بڕوام سادە ومنداڵانەیە. من لە کتێبی (تولدی دیگر) چەندین هەیڤە جیابوومەتەوە. لەگەڵ ئەوەشدا وەها بیر دەکەمەوە کە دەکرێت لە دواهەمین بەشی شیعری (تولدی دیگر)ەوە دەست پی بکرێت. ـ جۆرە دەستپێکێکی هزری ـ پرسی زەمان خۆی حەل دەبێت و زمانیش کێش لەگەڵ خۆی دەهێنێت. پرسی سەرەکی فیکر و ناواخنە. من هەست دەکەم کە ئەتوانم لە (پەریەکی غەمگین کە لە ئەقیانووسێکدا دەژیت و دڵی لە نەیێکی دارین دەژەنێت و دەمرێت و دووبارە لەدایک دەبێتەوە) دەسپێکێ دروست بکەم...

*** هەوڵ دەدەم کە بۆ ئاواز و حاڵی هەندێک لە شیعرەکانی ئێوە، وشەیەک بدۆزمەوە. ئەگەر مرۆڤێک بیهەوێت ناسین و ڕەخنەیەک ئەنجام بدات و ببێتە پردی پەیوەندی نێوان شاعیر و خەڵکانی دیکە، کە کارێکی ئازاردەرە. ـ بۆ نموونە ژیاننامە و ڕاڤەیەکی (دانپیانانی con fissional) بۆ هەندێک لە شیعرەکانی ئێوە کە حاڵ و هەوایەکی وەهایان هەیە، لەم بوارەدا نیما تەواو سەرکەوتووە. لەوەوە کە شیعری ئەو، شیعری سرووشت ـ شیعری ناخوودییە و شیعری «من»؟**

-: بەدڵنیاییەوە.

*** کەواتە دووتەوەری «سادەی»، «سەحرانشینێ» و «ڕاشکاوی»یە. یەکیان سادەییەکی زۆر کرچوکاڵ و ئەویتریشیان سادەیی پڕ ئەزموون و دنیادیتوو. دوای هەموو ئەوانیش بەجێهێشتنەکان؟**

-: من بڕوام بەم دووهەمینیان هەیە.

*** ئەم سادەییە ـ سەرەتاییە ـ لە کاری ئێوەدا هەیە.... واز لە (دوو بەیتییەکان) بهێنن، ناویان؟**

-: عاشقانەکان و زۆنگ...

*** ئێوە کە (دوو بەیتێ)تان هەڵبژاردووە، فۆرمی تایبەتی دوو بەیتی (راحەتترین شێوازی (گوتن)ی ئەم جۆرە پرسانەیە؟**

-: نا، ڕەنگە هاورەوتترین چوارچێوە بێت. ڕاحەت و ئاسان نییە. لەبارترین قاڵبە بۆ گوتنی هەندێک بابەت. سەبارەت بە دوو بەیتییەکان خراپ نییە کەمێک قسە بکەم. دەزانن من لە دوو بەیتی عاشقانەدا دەمویست سنوورێک لە عشق بەیان بکەم کە ئەورۆکە ئیتر ئەو سنوورە نییە. گەیشتنە جۆرێک بالأبوون لە خۆشەویستی و گەیشتبوومێ وئەم حاڵەتەی (ئەورۆیی) نەبوو. ئەورۆکە خەڵکی عەشق بە تێکتاکی دەمژمێرەکانیان دەپێوین. لەنێو دەفتەرەکانیاندا تۆماری دەکەن تا بەقەول جێگای ڕێز بێت. یاسای بۆ دەنووسنەوە و بەهای بۆ دادەنێن و بەوەفاداری و خیانەت سنوورداری دەکەن، بەڵام ئەو هەستەی کە لە مندا بوو، جیاوازە لەم قسانە. ئەو هەستە، منی درووستکرد و کامڵی کردم. دەزانم کە ئەو هەستە لە چوارچێوەی تایبەتمەندییەکانی ئەورۆدا، هەستێکی ناباو بوو و هەیە. هەندێکجار مرۆڤ ناچار دەبێت کە بۆ ڕاڤەکردنی هەندێ لە هەستە نائاسایی و ناباوەکانێ، پەنا بەرێتە بەر هەندێک کاتی نائاسایی و ناباو. کێشی دوو بەیتی بۆ من، شتێکە هەمیشە جیا و هەمووەدەم بەخوڕ. ڕەنگە ئەم سیفەتە، قسەکانی مەولەوی بەم کێشەی بەخشیبێت کە لەگەڵ باشیەتی هەستی من هاوڕەوتە و بۆیەش هەستی من بەم شێوەیە ڕاڤەکرا.

بە خوداێ، ئەم کێشەیە سیفەتێکی باشی هەیە. باشی بە نائاسایی دەمێنێتەوە، بەڵام کۆن نابێت و نامرێت. ئیتر دوو بەیتی (زەلکاو) شرۆڤە ناکەم. هۆکارەکەی جۆرێک خواستی هەستێکی سەداسەدی نەبوو، خۆی درووست دەبێت، ڕەنگە نەیدەتوانی بەجۆرێکی دیکە درووست ببێت. ئەم شیعرە فۆڕمی خۆی هەیە. یەکسانییەتی زەلکاوی هەیە. لەنگی و خواری زەلکاوی هەیە. قسەیەکی کۆنە و ئازارێکی ماندووکەرە، تووڕە نییە و پەیوەست نییە بە دەنگەدەنگی پاس و کارخانەکانەوە. نازانم ... تەنها ئەوە دەزانم کە زەلکاوە.

*** لەوەدا کە ئەم شیعرانە زۆر دڵۆڤانانەن، قسەی تیا نییە. سەیرکەن ئێوە کە لە شیعرەکاندا زۆر ڕەحەت و ئاسان قسە دەکەن و (گرێ) کلاسیکییەکانیش لەنێو شیعرەکاندا نییە. وەکو سووککەرەکان. وەک کێشی بێ گرێوگۆڵ و خێرا و پێکهاتە و وشە زیادەکان کە لەگەڵ سیفەتی ڕاڤەگەری ناشیعری ـ کە هەندێک کەسیش لە شیعرە بێ کێشەکانیان، لەخۆڕا ئەم وشانە بەکاردەهێنن بۆ ئەوەیکە عەیبەی ناڕێکی بەشێوەیەک جوبران و تێ بێننەوە ـ ئێوە ئەم کارەکەتان کردووە و ئەمەش شانسێکە. با بگەڕێینەوە بۆ (تولدی دیگر). لەم دەفتەرەدا چەند شیعرێک هەیە کە بە گومانی من لەچاو شیعرەکانی دیکەتان لە شیعرە سەرکەوتووەکان نین، بۆ نموونە (دەبێتە هەتاو)؟**

-: ڕاستە، من خۆشم گوتم کە سەرکەوتوو نییە. دەبوایە بیدڕکێنم، بەڵام لەعنەت لە باوکی ئەم خواستە تایبەتییە. لە ڕاستیدا ئەم شیعرە لە سروشتی خۆیدا درێژەی شیعرەکانی (اسیر ـ بەند) و (دیوار)ە. تەنها گوتم جۆرێک لە میلۆدی تێدایە و جۆرێک ڕێککەوتنی لە وشەکان هەیە کە من خۆشم لێی دێت.

*** واتە هەمان لێبڕاوی کێشێ، کە خۆتان ڕەدی دەکەنەوە؟**

-: ڕێک بەو شێوەیەیە، بەڵام ئێوە سەرنجی ئەم پرسە نادەن کە من دەمویست ڕێڕەوی کارەکەم بە لانیکەمەوە پێشانی خۆم دابێت. ئەم شیعرانە بەرهەمی چوار ساڵ ژیانن. (خراپتر)ین و دواتر هێواش هێواش (خراپ) دەبن و دواتریش هێواش هێواش (کەمێک باش) و (هیوادارکەر).

*** و ڕەنگیشە بە پێچەوانەشەوە. خراپییەکانی بە باشییەکانی ببەخشێت؟**

-: بە بڕوای من ئەوەندە بەسە کە لە دەفتەری شیعری یا لە دیوانێکدا هەشت تا دە شیعری باش هەبێت ـ باشەکان!. واتە کە بمێنێت و دواتر ببێتە جێی خواست و بەخۆشحاڵییەوە (تولدی دیگر)، دەفتەر و دیوانێکی وەهایە، دەفتەرێک کە شیعرە نەمرەکانی زیاترە لەم ڕێژەیە.

سەرچاوە:

وتووێژی م. ئازاد لەگەڵ فەروغ فەرخزاد. ئارەش، ژمارە ٨، هاوینی ساڵی ١٣٤٣